

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์: สภาพปัญหา
และแนวทางการพัฒนานักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Professional Internship in Public Administration: Problem and Development
Approach for 4th year student in Nakhon Pathom Rajabhat University

นิภาพรรณ เจนสันติกุล

Nipapan Jensantikul

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University

E-mail: nipajen@kku.ac.th

Received June 21, 2020; Revised July 20, 2020; Accepted March 10, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวหน้าหน่วยงานและพี่เลี้ยงในหน่วยงาน ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 9 คน และนักศึกษา จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกข้อมูล และแบบประเมิน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) หัวหน้าหน่วยงานหรือพี่เลี้ยงให้ความเห็นว่าส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดจากนักศึกษาที่มีปัญหาเกี่ยวกับความรู้ด้านระบบงานสารบรรณและทักษะการใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม Microsoft Word และ Microsoft Excel ความสามารถในการใช้เครื่องมือ และอุปกรณ์สำนักงาน สำหรับด้านความรู้และความสามารถของนักศึกษาในการปฏิบัติงานนั้นส่วนใหญ่มีความเห็นว่าอยู่ในระดับปานกลางถึงดี 2) สภาพปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ของนักศึกษา พบว่า 2.1) นักศึกษามีทักษะการคิดวิเคราะห์และวิธีการแก้ไขปัญหาในการทำงานอยู่ในระดับน้อย 2.2) นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการศึกษาวิจัยอยู่ในระดับน้อย 2.3) นักศึกษามีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์อยู่ในระดับน้อย 3) แนวทางการพัฒนานักศึกษา พบว่าทางหน่วยงานได้เสนอแนะให้ทางหลักสูตรจัดเตรียมความพร้อมแก่นักศึกษาก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในด้านการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์อย่างน้อยจำนวน 12 ชั่วโมงและควรจัดอบรมเกี่ยวกับความรู้ด้านการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

คำสำคัญ: การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์; ปัญหา; การพัฒนา

Abstract

The purpose of this research was to follow up the results of practicing professional internship in public administration for 4th year student in Nakhon Pathom Rajabhat. This study was a qualitative research by interviewing head of the agency and trainers of the department by purposive sampling 9 people and 9 students. The instruments used in the research were interviews, recording data and evaluation form. The data were analyzed by content analysis. The results of the research were as follows: 1) The opinion of the head of the agency or trainers of department that most of the problems were caused by students who have problems with knowledge of work systems, documents and computer skills, Microsoft Word and Microsoft Excel, the ability to use tools and office equipment regarding the knowledge and ability of the students in the operation, most of them agreed that it was at the medium to good level; 2) The problems in the Professional Internship in Public Administration of the students were as follows: 2.1) The students had thinking skills, analysis and methods of working problems at a low level; 2.2) Students had a knowledge and understanding of research at a low level; and 2.3) Students had computer skills at a low level; and 3) Student development guidelines found that the curriculum should prepare students before Professional Internship in Public Administration in the use of computer programs for at least 12 hours and should provide training on quantitative and qualitative research knowledge.

Keywords: Professional internship in public administration; Problem; Development

บทนำ

ด้วยความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีผลต่อการบริหารภาครัฐของประเทศ โดยเป็นผลพวงสำคัญตั้งแต่ปี 2540 ที่มีการปฏิรูประบบราชการ เกิดวิกฤติเศรษฐกิจ และมีเหตุการณ์สำคัญอื่น ๆ เรื่อยมาจนกระทั่งการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ รวมถึงการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่เกิดขึ้นในปี 2558 ซึ่งผลพวงจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในระยะเวลาเพียง 1 ทศวรรษเศษส่งผลให้การเรียนการสอนของรายวิชาทางรัฐประศาสนศาสตร์ จำเป็นต้องปรับบทบาทและวิเคราะห์สถานการณ์การเรียนการสอนในปัจจุบันให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความเร็วของพลวัตโลก (อำพร อารังลักษณ์, 2559) โดยคณะวิทยาการจัดการ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรในปี 2559 ให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง และมุ่งเน้นการเรียนรู้อควบคู่กับการฝึกปฏิบัติ โดยกำหนดให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากการปฏิบัติผ่านรายวิชาที่กำหนดในโครงสร้างหลักสูตรและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ ในชั้นปีที่ 4 ซึ่งอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต ได้ร่วมกันกำหนดวิธีการและออกแบบวิธี การฝึก

ประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นลำดับขั้นตอน โดยเริ่มจากการให้นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ลงทะเบียนเรียนวิชาปฏิบัติการวิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ 1 ในภาคเรียนที่ 1 และวิชาปฏิบัติการวิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ 2 ในภาคเรียนที่ 2 โดยกำหนดให้นักศึกษาได้มีการลงฝึกปฏิบัติการวิชาชีพในหน่วยงานจริง 1 วันต่อสัปดาห์ ซึ่งนักศึกษาจะได้ลงปฏิบัติงานจริงทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อเรียนรู้ระบบการปฏิบัติงานแบบระบบราชการและแบบเอกชน และในชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 นักศึกษาจะลงทะเบียนเรียนวิชาเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนฝึกปฏิบัติการจริงให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน ทั้งนี้ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นการฝึกปฏิบัติการทำงานด้วยประสบการณ์จริงที่นักศึกษาต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้การกำกับดูแลของอาจารย์นิเทศก์ พี่เลี้ยง และสถานฝึกประสบการณ์ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งมีความแตกต่างในบริบท สภาพแวดล้อมในการทำงาน และภาระงาน เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกการเรียนรู้ด้วยตนเอง และฝึกในการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำงาน พร้อมทั้งฝึกให้นักศึกษามีการปรับปรุงบุคลิกภาพ เพื่อการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมการทำงานก่อนที่จะไปทำงานจริง (ประวีณา เขี่ยมยี่สุน, 2559)

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ ดำเนินการตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education, TQF: HEd) อันเป็นกรอบที่แสดงระบบคุณวุฒิการศึกษาาระดับอุดมศึกษาของประเทศ ซึ่งประกอบด้วย ระดับคุณวุฒิ ความเชื่อมโยงต่อเนื่องจากคุณวุฒิระดับหนึ่งไปสู่ระดับที่สูงขึ้น การแบ่งสายวิชา มาตรฐานผลการเรียนรู้ของแต่ละระดับคุณวุฒิซึ่งเพิ่มสูงขึ้นตามระดับของคุณวุฒิ ปริมาณการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเวลาที่ต้องใช้ ลักษณะของหลักสูตรในแต่ละระดับคุณวุฒิให้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ โดยคณะวิทยาการจัดการ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ได้กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้กลาง 5 ด้าน (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2555) และเพื่อให้สอดคล้องกับการผลิตบัณฑิตทางหลักสูตรได้ดำเนินการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตเพื่อประกอบการพัฒนารายวิชาพบว่า ภาพรวมความพึงพอใจมีค่าเฉลี่ย 4.60 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม (ค่าเฉลี่ย = 4.72) รองลงมา มีสองด้านที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (ค่าเฉลี่ย = 4.69) และด้านความรู้ (ค่าเฉลี่ย = 4.69) รองลงมา คือ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (ค่าเฉลี่ย = 4.47) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านทักษะทางปัญญา (ค่าเฉลี่ย = 4.40) (คณะวิทยาการจัดการ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, 2562)

ดังนั้น เพื่อให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และมุ่งเน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงตรงกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา จึงควรมีการติดตามผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ ของ

นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน และออกแบบรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษารุ่นถัดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อติดตามผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

การจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นให้นักศึกษามีความรู้ที่เป็นสากล มีความรู้วิชาการมากกว่าความรู้ที่เน้นวิธีการ เน้นประสบการณ์จริง หรือทักษะกระบวนการ ซึ่งนักวิชาการต่างวิเคราะห์จุดอ่อนของการจัดการศึกษาไว้ ดังนี้

ลีปนนท เกตุทัต (2543 อ้างถึงใน สงกรานณ์ ขุนทิพย์ทอง, 2558) กล่าวว่า “จุดอ่อนของการศึกษาไทยยังคงเน้นองค์ความรู้มากกว่าวิธีการแสวงหาความรู้” ขาดการเรียนรู้ความรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ขาดความเข้าใจเหตุผลการปฏิบัติ ที่อยู่บนพื้นฐานความเชื่อเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบ แบบแผน จารีตประเพณีวัฒนธรรม

ประเวศ วะสี (2543 อ้างถึงใน สงกรานณ์ ขุนทิพย์ทอง, 2558) กล่าวว่า “กระบวนการเรียนรู้ไม่เข้าไปเชื่อมโยงกับสภาพสังคมจริง” มีผลให้นักศึกษาขาดการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมที่อยู่ในวิถีชีวิต ขาดความร่วมมือกับสังคม

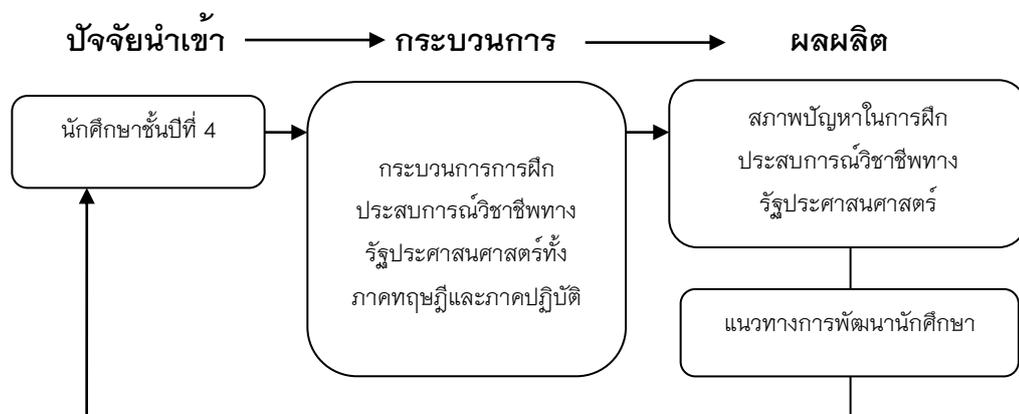
สรุปได้ว่า จุดอ่อนของการศึกษา คือการเน้นไปที่องค์ความรู้มากกว่าวิธีการแสวงหาความรู้ ขาดความเข้าใจในสภาพจริงและไม่สามารถเชื่อมโยงกับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์กับการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ มีจุดมุ่งหมายให้นักศึกษาสามารถฝึกปฏิบัติเพื่อเชื่อมโยงกับการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานเป็นการจัดการศึกษาผ่านสถาบันการศึกษาโดยมีการเชื่อมโยงโลกการศึกษากับภาคธุรกิจเข้าด้วยกัน ทำให้ประเทศมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีสมรรถนะสูง สามารถแข่งขันในระดับนานาชาติ นอกจากนี้สถานประกอบการและสถาบันอุดมศึกษายังได้รับประโยชน์ในเชิงความร่วมมือและการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรฯ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เป็นการเชื่อมโยงเพื่อประโยชน์ของนักศึกษาระหว่างวิชาการในปัจจุบันและการเป็นมืออาชีพในอนาคต นักศึกษามีโอกาสที่จะใช้ความรู้ทางทฤษฎีที่ได้รับ

การศึกษาทางวิชาการและจากประสบการณ์จริงในสถานที่ทำงาน (เกษรา กาญจนพิบูลย์ และธนาสิทธิ์ เพิ่มเพียร, 2559)

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ จึงได้พยายามมุ่งเน้นการจัดการศึกษาแบบ Work Based Education (WBE) ที่มี 3 องค์ประกอบสำคัญคือ 1) Work Based Teaching (WBT) เป็นการเรียนภาคทฤษฎี หลักการทั่วไป และการเรียนรู้วิชาการศึกษาทั่วไปให้นักศึกษามีความสมบูรณ์ นอกจากความรู้จากตำราแล้ว ยังได้รับการเรียนรู้จากกรณีศึกษาจากผู้ปฏิบัติงานจริงในองค์กร เพื่อเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้ในส่วนที่สองคือ WBL 2) Work Based Learning (WBL) เป็นการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติงานจริงอย่างมีแบบแผนรองรับ ด้วยการกำหนดกิจกรรมที่ต้องเรียนรู้ ที่เลี้ยงจากหน่วยงาน และมีระบบการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ โดยการจัดการเรียนการสอนจะมีการสลับกันระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนกับการฝึกปฏิบัติงานตามโจทย์ที่กำหนดในรายวิชาปฏิบัติการวิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ต่อเนื่องกันจำนวน 10 ครั้ง ตามความเหมาะสมของหลักสูตร และการออกแบบสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการเพื่อให้มีการบูรณาการระหว่างภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัติอย่างแท้จริง ในกระบวนการนี้นักศึกษาสามารถติดตามและเรียนรู้เพิ่มเติมหรือแม้ทำการทดลองในสถานประกอบการจริงในโจทย์เดิมหรือศึกษาร่วมกับนักศึกษาจนได้ข้อสรุปเป็นโครงการหรือแม้เป็นนวัตกรรมเพื่อสร้างความรู้ใหม่กลับไปสู่องค์กร และ 3) Work Based Researching (WBR) เป็นการศึกษาวิจัยของคณาจารย์จากปัญหาวิจัยจริงในองค์กรที่ผลวิจัยพร้อมนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้โดยตรง และกลับมาสู่การเรียนการสอนในห้องเรียนการจัดการศึกษาแบบ WBE จะดำเนินการเป็นกระบวนการต่อเนื่องสำหรับหลักสูตรปริญญาตรีเพื่อให้นักศึกษามีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเป็นเวลาร้อยละ 40 – 50 ของเวลาเรียน (เลิศชัย สุธรรมานนท์, ม.ป.ป.) ดังนั้นการจัดการศึกษาแบบ Work Based Education เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เกิดความสัมพันธ์ระหว่างภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเป็นการเชื่อมโยงเพื่อประโยชน์ของนักศึกษาระหว่างวิชาการในปัจจุบันและการลงมือปฏิบัติจริงในสถานประกอบการเพื่อเรียนรู้การเผชิญปัญหาและการอยู่ร่วมกับองค์กร สรุปกรอบแนวคิดการวิจัยดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวทางการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ ในภาคเรียนที่ 2/2560 ระหว่างวันที่ 8 มกราคม 2561 ถึงวันที่ 20 เมษายน 2561 จำนวน 99 คน ที่ลงทะเบียนภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 มีอาจารย์นิเทศ จำนวน 11 คน โดยทางหลักสูตรพิจารณาาร่วมกันจัดอาจารย์นิเทศ 1 คน ต่อจำนวนนักศึกษา 9 คน ผ่านการประชุมร่วมกันและพิจารณาแต่งตั้งอาจารย์นิเทศ จาก 1) ภาระงานของอาจารย์ 2) ระยะทาง/สถานที่ฝึกประสบการณ์ของนักศึกษา 3) ความสามารถในการเดินทาง และจัดทำคำสั่งมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ที่ 308/2561 เรื่อง แต่งตั้งอาจารย์นิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2561 สถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 9 แห่ง ที่ผู้วิจัยรับผิดชอบ ได้แก่ เทศบาลตำบลสระกระโจม เทศบาลตำบลดอนขมิ้น เทศบาลตำบลเลาขวัญ เทศบาลตำบลท่ามะกา เทศบาลตำบลบ่อพลอย ที่ว่าการอำเภอกาญจนบุรี ที่ว่าการอำเภอเมืองไทรโยค ที่ว่าการอำเภอบ่อพลอย ที่ทำการปกครองจังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย หัวหน้าหน่วยงานหรือพี่เลี้ยงในหน่วยงาน จำนวน 9 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง เกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) ตำแหน่งงาน หรือ 2) ผู้แทนหรือผู้ได้รับมอบหมายให้ดูแลนักศึกษา และนักศึกษาจำนวน 9 คน ที่ผู้วิจัยรับผิดชอบในการนิเทศนักศึกษา จากสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 9 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ 1) แบบบันทึกข้อมูลผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำแนกเป็น 1.1) แบบบันทึกการนิเทศ 30 คะแนน พิจารณาจากความสนใจ ความมุ่งมั่นตั้งใจในการฝึกงาน บุคลิกภาพ ความประพฤติ ความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับการฝึกปฏิบัติงาน สมุดรายงานผลการปฏิบัติงาน (ผลการปฏิบัติงาน ระยะเวลาปฏิบัติงาน) 1.2) แบบประเมินของหน่วยงานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 30 คะแนน โดยมุ่งเน้นการวัดผลด้านบุคลิกภาพและการปฏิบัติตน จำนวน 10 ข้อ ด้านการปฏิบัติงานและผลงานจำนวน 9 ข้อ 1.3) แบบตรวจจรรยาบรรณ/สารนิพนธ์ 30 คะแนน พิจารณาจากความสำคัญของเรื่องที่ศึกษาหรือความสอดคล้องกับปัญหาของหน่วยงาน และความถูกต้องสมบูรณ์ของรายงาน ความสามารถในการรวบรวมข้อมูล ความสามารถในการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่สอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษาและการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา ความสามารถในการเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา ความสอดคล้องและความถูกต้องเหมาะสมของโครงการในการปรับปรุงงาน และ 1.4) การสอบปลายภาคและการนำเสนอผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 10 คะแนน และ 2) แบบสัมภาษณ์โดยแบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity Index) เท่ากับ 1.00 โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ วิธีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ขั้นตอนและวิธีการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ปัญหาและอุปสรรค และแนวทางการพัฒนา และทำการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการ

จัดระเบียบข้อมูล การให้รหัสข้อมูลผู้ให้ข้อมูล จำแนกกลุ่มข้อมูล และตีความข้อมูลและดำเนินการตรวจสอบสามเส้าตามแหล่งข้อมูล (ชาย โพธิสิตา, 2554)

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาอุปสรรคในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ พบว่า หัวหน้าหน่วยงานหรือพี่เลี้ยงให้ความเห็นว่าส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดจากนักศึกษาที่มีปัญหาเกี่ยวกับความรู้ด้านระบบงานสารบรรณและทักษะการใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม Microsoft Word และ Microsoft Excel ความสามารถในการใช้เครื่องมือ และอุปกรณ์สำนักงาน สำหรับด้านความรู้และความสามารถของนักศึกษาในการปฏิบัติงานนั้นส่วนใหญ่มีความเห็นว่าอยู่ในระดับปานกลางถึงดี เรียนรู้งานได้ดี แต่ นักศึกษาบางส่วนควรปรับปรุงซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะของนักศึกษา เช่น การเข้างาน การมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นต้น ในภาพรวมลักษณะการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ระบบการปฏิบัติงานจริง นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ในรายวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และเรียนรู้วิธีการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานในสถานที่ทำงาน นอกจากนี้ทางหลักสูตรกำหนดขั้นตอนการเตรียมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาและระยะเวลาในการฝึกมีความเหมาะสม

2. สำหรับสภาพปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ของนักศึกษา พบว่า 2.1) นักศึกษามีทักษะการคิดวิเคราะห์และวิธีการแก้ไขปัญหาในการทำงาน อยู่ในระดับน้อย 2.2) นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการศึกษาวิจัย อยู่ในระดับน้อย 2.3) นักศึกษามีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับน้อย ในภาพรวมด้านการปฏิบัติงานของนักศึกษา อยู่ในระดับดีถึงดีมาก โดยพิจารณาจากคะแนนที่หน่วยงานประเมินให้กับนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 24–30 คะแนน

3. แนวทางการพัฒนานักศึกษา พบว่าทางหน่วยงานได้เสนอแนะให้ทางหลักสูตรจัดเตรียมความพร้อมแก่นักศึกษาก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพในด้านการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์อย่างน้อย จำนวน 12 ชั่วโมง และให้ความรู้เกี่ยวกับระบบงานสารบรรณ การลงรับเอกสารราชการเพิ่มมากขึ้น สำหรับนักศึกษา พบว่าส่วนใหญ่มีความประสงค์ให้ทางหลักสูตรจัดอบรมเกี่ยวกับความรู้ด้านการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการทำสารนิพนธ์ประกอบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ รวมถึงการใช้โปรแกรมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาอุปสรรคในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ พบว่า หัวหน้าหน่วยงานหรือพี่เลี้ยงให้ความเห็นว่าส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกิดจากนักศึกษาที่มีปัญหาเกี่ยวกับความรู้ด้านระบบงานสารบรรณและทักษะการใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสอดคล้องกับนวัตกรรม ภัทรกรนันท์

(2560) ที่กล่าวถึง ปัญหาและอุปสรรคในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาเกิดขึ้นจาก นักศึกษาให้ความสำคัญน้อยและขาดการติดตาม ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่ดีควรคำนึงถึง สภาพแวดล้อมและบริบทสถานที่ ดังที่ Tomlinson (1999) ได้เสนอแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่ ดีควรมีการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ ให้มีความท้าทายและเหมาะสม โดยคำนึงถึงความ แตกต่างด้านศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความพร้อมในการเรียน ด้านความ สนใจส่วนบุคคล และด้านลีลาการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้เรียนรายบุคคล หรือ กลุ่มผู้เรียนขนาดเล็กที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้จากจุดแข็งและจุดอ่อน ของตนเอง ในการปฏิบัติงานนั้นส่วนใหญ่มีความเห็นว่าอยู่ในระดับปานกลางถึงดี เรียนรู้งานได้ดี แต่ นักศึกษาบางส่วนควรปรับปรุงซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะของนักศึกษา เช่น การเข้างาน การมีมนุษย สัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นต้น ดังนั้น การที่นักศึกษาได้เรียนรู้ในสถานประกอบการจริงจะทำให้นักศึกษาที่จบไป สามารถทำงานได้ตรงตามสายงาน ลดปัญหาการที่บัณฑิตไม่ได้งานตรงตามสายงานที่ตนสำเร็จ การศึกษามา หรือไม่เป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต อันเกิดจากสาเหตุหลัก 2 ประการ ได้แก่ การขาด ทักษะความสามารถที่จำเป็นต่องานและการแข่งขันของตลาดแรงงานที่ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นตาม สภาพสังคม (เกวรินทร์ ฉันทนะสุขศิลป์ พิมลมาศ เนตรมัย และกิจปฏิภาณ วัฒนประจักษ์, 2558) เนื่องจากอัตราการมีงานทำของบัณฑิตสะท้อนศักยภาพของสถาบันอุดมศึกษาในการผลิตบุคลากรที่ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. สำหรับสภาพปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์ของนักศึกษา พบว่า

2.1) นักศึกษามีทักษะการคิดวิเคราะห์และวิธีการแก้ไขปัญหาในการทำงานอยู่ในระดับน้อย 2.2) นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการศึกษาวิจัยอยู่ในระดับน้อย 2.3) นักศึกษามีทักษะการใช้ คอมพิวเตอร์อยู่ในระดับน้อย ในภาพรวมด้านการปฏิบัติงานของนักศึกษาอยู่ในระดับดีถึงดีมาก โดย พิจารณาจากคะแนนที่หน่วยงานประเมินให้กับนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 24-30 คะแนน จาก สภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำเสนอในที่ประชุมและผลจากการประชุมสรุปได้ว่า ให้อาจารย์ทุกท่าน มีการติดตามและให้คำแนะนำการศึกษาวิจัยของนักศึกษาอย่างใกล้ชิดตั้งแต่กระบวนการกำหนดหัวข้อ วิจัย การทบทวนวรรณกรรม การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยและจัดอบรมหรือ ให้นักศึกษาเข้าสัมมนาหรือประชุมวิชาการเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้และปฏิบัติจริง สอดคล้องกับ ชนัดดา ภูหงษ์ทอง (2561) ที่กล่าวว่า การที่จะเปลี่ยนแปลงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริงต้อง อาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างการเปลี่ยนแปลงทั้งในความเชื่อ มุมมองไปจนถึงการ เปลี่ยนแปลงสู่การปฏิบัติที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนทั้งในเชิงความรู้ วิธีการเรียนรู้ การได้มาซึ่งความรู้ การรับผิดชอบ ต่อการเรียนรู้ของตนด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนในลักษณะ ดังกล่าวจะสอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดย หนึ่งในแนวคิดทฤษฎีที่นำเสนอถึงกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ภายใน และนำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตจริง คือ ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงทางหลักสูตร

3. แนวทางการพัฒนานักศึกษา พบว่า ทางหน่วยงานได้เสนอแนะให้ทางหลักสูตรจัดเตรียมความพร้อมแก่นักศึกษาก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพในด้านการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์อย่างน้อยจำนวน 12 ชั่วโมงและให้ความรู้เกี่ยวกับระบบงานสารบรรณ การลงรับเอกสารราชการเพิ่มมากขึ้น สำหรับนักศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีความประสงค์ให้ทางหลักสูตรจัดอบรมเกี่ยวกับความรู้ด้านการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการทำสารนิพนธ์ประกอบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ รวมถึงการใช้โปรแกรมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณสอดคล้องกับการศึกษาของ ดุจเดือน ไชยพิชิต (2561) ที่กล่าวว่า การเรียนการสอนที่ดีควรให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติพร้อมเรียนทฤษฎีไปพร้อม ๆ กันไม่ใช้การจัดการเรียนการสอนแบบแยกส่วน การเรียนรู้นอกห้องเรียนรวมถึงการฝึกปฏิบัติงานในสถานประกอบการจริงไม่เพียงสามารถเพิ่มแรงจูงใจและสร้างประสบการณ์จริงในการเรียนรู้ด้านวิชาชีพเท่านั้น แต่ยังมีส่วนในการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ รวมถึงบ่มเพาะความรู้สึกและความเข้าใจต่อวัฒนธรรมองค์กรด้วยสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริงในการทำงาน (Weldon and Richardson, 1995)

ทั้งนี้ ทางหลักสูตรได้มีการเพิ่มรายวิชาการระบบงานสารบรรณและการจัดการสำนักงาน เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับลักษณะและประเภทของระบบงานสารบรรณ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระเบียบงานสารบรรณ การเขียนหนังสือราชการ การวิเคราะห์ วางแผน บริหารงานสำนักงาน การจัดผังโครงสร้างองค์กร การจัดเก็บเอกสารและข้อมูล การออกแบบและการควบคุมแบบฟอร์ม การควบคุมงานและวัดประสิทธิภาพของงาน การควบคุมค่าใช้จ่ายของสำนักงาน การบริหารงานพัสดุ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การกำหนดความต้องการ การจัดหา การเก็บรักษา ระบบบัญชีคุม ระบบสำนักงานอัตโนมัติโดยนักศึกษาจะได้เรียนในชั้นปีที่ 2 เพื่อให้สามารถนำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปรับแผนการพัฒนานักศึกษาจากเดิมที่อบรมความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ หลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพมาเป็นให้เข้าร่วมอบรมการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์อย่างน้อยจำนวน 12 ชั่วโมงก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเนื้อหาสาระการเรียนรู้อันเป็นรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์และรายวิชาสหกิจศึกษา และพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติในหน่วยงานภาครัฐบาลและหน่วยงานภาคเอกชนโดยนำองค์ความรู้ที่ได้เรียนในสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ไปปรับใช้และเชื่อมโยงองค์ความรู้ในการปฏิบัติงานจริง อันเป็นประโยชน์ต่อการจัดการหลักสูตรการเรียนการสอน ผู้สอน ผู้เรียนในสถาบันการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์

สรุป

โดยภาพรวมผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์เกิดจากนักศึกษาที่มีปัญหาเกี่ยวกับความรู้ด้านระบบงานสารบรรณและทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ความสามารถในการใช้เครื่องมือ และอุปกรณ์สำนักงาน สำหรับด้านความรู้และความสามารถของนักศึกษาในการปฏิบัติงานนั้นทางหน่วยงานส่วนใหญ่มีความเห็นว่าอยู่ในระดับปานกลางถึงดี ทั้งนี้ทางหน่วยงานได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนานักศึกษาโดยให้ทางหลักสูตรจัดเตรียมความพร้อมแก่นักศึกษาในด้านการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ Microsoft Word และ Microsoft Excel อย่างน้อยควรจัดอบรมจำนวนไม่น้อยกว่า 12 ชั่วโมงและควรจัดอบรมเกี่ยวกับความรู้ด้านการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพก่อนที่นักศึกษาจะออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปฏิบัติ

ด้านนักศึกษา

1. หลักสูตรควรกำหนดแนวปฏิบัติการทำสารนิพนธ์ที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้หน่วยงานและนักศึกษามีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
2. หลักสูตรควรกำหนดแนวทางการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพที่ชัดเจนแน่นอน และมีระยะเวลาในการฝึกที่เหมาะสม ทั้งนี้ควรทบทวนแนวทางการจัดการเรียนการสอนและการส่งนักศึกษาไปปฏิบัติการวิชาชีพ
3. หลักสูตรควรจัดการประชุมอาจารย์นิเทศก์เพื่อชี้แจงเกณฑ์มาตรฐาน รูปแบบ กระบวนการที่ใช้ในการติดตามและประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์
4. หลักสูตรควรจัดการประชุมนักศึกษาเพื่อชี้แจงระเบียบและแนวปฏิบัติในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ เพื่อติดตามปัญหาและอุปสรรคในการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ตลอดจนการแนะนำการจัดทำสารนิพนธ์ที่ถูกต้อง
5. หลักสูตรควรจัดอบรมความรู้ด้านการใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม Microsoft Office เพื่อให้ นักศึกษามีความพร้อมก่อนไปฝึกปฏิบัติงานทั้งนี้ระยะเวลาในการฝึกอบรมควรไม่น้อยกว่า 12 ชั่วโมง

ด้านสถานประกอบการ

หลักสูตรควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานประกอบการ หน่วยงานราชการ และหน่วยงานเอกชนและจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการพิจารณาจัดส่งนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและสร้างพันธมิตรในการพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

เอกสารอ้างอิง

- กษิรา กาญจนพิบูลย์ และธนาสิทธิ์ เพิ่มเพียร. (2559). แนวทางปฏิบัติตามแนวการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานที่เหมาะสมกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิตและความต้องการของสถานประกอบการ. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 8(3), 165-177.
- เกวรินทร์ ฉันทนะสุขศิลป์, พิมลมาศ เนตรมัย และกิจปฎิภาณ วัฒนประจักษ์. (2558). การศึกษาปัญหาในการฝึกปฏิบัติงานและปัจจัยซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของนักศึกษา สาขาวิชาภาษาจีนธุรกิจ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 7(1), 127-135.
- คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. (2555). *หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555)*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- คณะวิทยาการจัดการ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. (2562). *รายงานการสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อการปฏิบัติงานอัตลักษณ์ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา และการสำรวจภาวะการณ์มีงานทำของบัณฑิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต ประจำปีการศึกษา 2561*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ชาย โพธิ์ลิตา. (2554). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ชนิดดา ภูหงษ์ทอง. (2561). การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง: ความท้าทายของผู้สอนในระดับอุดมศึกษา. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 24(1), 163-182.
- ดุจเดือน ไชยพิชิต. (2561). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน ระดับประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 8(1), 157-164.
- นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์. (2560). การพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดนตรีชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *Veridian E-Journal, Silpakorn University, ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(2), 1317-1329.
- ประวีณา เขี่ยมยี่สุน. (2559). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาคณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์*. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ครั้งที่ 1 (1st RUSCON) วันที่ 22 มิถุนายน 2559, 796-806.
- เลิศชัย สุธรรมานนท์. (ม.ป.ป.). *สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์กับการจัดการศึกษาแบบ Work Based Education*. สืบค้นจาก <http://www.mua.go.th/users/he-commission/t-visit%20project/t-visit%20book%202/22--g2--15-1.pdf>

- สงกรานณ์ ขุนทิพย์ทอง. (2558). การยกระดับผลสัมฤทธิ์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. *วารสาร
ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 2(2), 50–57.
- อำพร ชำรงลักษณ์. (2559). สถานภาพของวิชาชีพครูประศาสนศาสตร์ในประเทศไทย (ระหว่าง พ.ศ.
2540 – ปัจจุบัน). *วารสารการเมือง การบริหารและกฎหมาย*, 8(1), 35–70.
- Tomlinson, C. A. (1999). *The differentiated classroom: Responding to the needs of all learners*.
Alexandria, VA: ASCD.
- Weldon, M., & Richardson, R. (1995). *Planning geography for the revised national curriculum:
Key stages one and two*. London: John Murray.